

Kunnskapsdepartementet
Opplæringsavdelingen
Postboks 8119 Dep.

Saksbehandler, innvalgstelefon
Grete R. Reinemo/ 22 24 75 64

Vår dato
01.11.07

Deres dato
19.06.07

Vår referanse
07/369-7

Deres referanse
200703160

**HØRING: NOU 2007:6 FORMÅL FOR FRAMTIDA - FORMÅL FOR BARNEHAGEN OG
OPPLÆRINGEN
HØRINGSUTTALELSE FRA FORELDREUTVALGET FOR GRUNNSKOLEN (FUG)**

Innledning

Foreldreutvalget for grunnskolen (FUG) vil berømme Bostad-utvalget for et omfattende og fylldig dokumentert forslag til lovendring. Vi viser til kontakten FUG har hatt med utvalget og tidligere oversendte notater i forbindelse med utvalgets arbeid. Vi viser også til innspill vi har kommet med i de fem høringskonferansene som ble avholdt i september måned rundt om i landet.

Det foreligger forslag til ny formålsparagraf for barnehagen (Barnehageloven) og i grunnopplæringen (Opplæringslova). I og med at FUG er foreldreutvalg for grunnskolen, er det forslaget i Opplæringslova vi uttaler oss om.

FUG har drøftet denne saken i flere møter, og synspunktene som har kommet fram, har vært mange og forskjellige. Det har bl.a. kommet fram forskjellige syn på verdspørsmål og verdiforankring.

Vi har i denne høringen valgt å sette fokus på to vesentlige anliggender for FUG:

**Samarbeid mellom hjem og skole (foreldreretten og foreldreansvaret)
Tilpasset opplæring**

FUG konkluderer i høringen med:

Samarbeid hjem - skole

Lovforslaget lyder som siste ledd: "Skolen skal samarbeide med heimen."

Nytt forslag

FUG foreslår at dette avsnittet kommer inn som første ledd med endret tekst, som følger:

"Opplæringa skal skje i samarbeid og forståing med heimen.

Andre ledd vil da begynne slik:

"Opplæringa i skole og lærebedrift skal opne dører mot verda og"

Dette drøftes og begrunnes i punkt 1.

Tilpasset opplæring

FUG foreslår at 3. ledd skal lyde (**tillegget** er uthevet):

"Skolen og lærebedrifta skal møte elevane med tillit og krav, og gi dei utfordringar som fremjar danning og lærelyst. Opplæringa skal tilpassast evnene og føresetnadene hjå den enkelte eleven. Alle former for diskriminering skal motarbeidast."

Dette drøftes og begrunnes i punkt 2.

1. Begrunnelse for å endre lovforslagets siste ledd (hjem – skole- samarbeid)

1.1 Foreldreretten og foreldreansvaret

Foreldreretten har gjennom tidene vært en bærende idé i skolens formålsparagraf og i norsk skolepolitikk. Det er foreldrene som har hovedansvaret for barnas oppdragelse og opplæring. Ref Barnelova § 30: "Dei som har foreldreansvaret, er skyldige til å gje barnet forsvarleg oppseding og forsyting. Dei skal syte for at barnet får utdanning etter evne og givnad." Skolen er foreldrenes medhjelper. Derfor har vi ikke skoleplikt i Norge, men opplæringsplikt.

Vi foreldre har vært optimistiske med tanke på at foreldrenes hovedansvar fortsatt skulle ivaretas i formålsparagrafen, ikke minst på bakgrunn av det som står i Bostad-utvalgets mandat:

*"(...) Formålene har som grunnleggende forutsetning at **hjemmet har hovedansvaret** for oppfostringen av sine barn og at skolen og barnehagen skal bistå hjemmene med dette."*
(vår utheving).

Etter vår mening kommer ikke dette sterkt nok til uttrykk i det foreliggende forslaget til formålsparagraf for opplæringen. Her står det i siste setning: *"Skolen skal samarbeide med heimen."* Bostad-utvalget begrunner denne formuleringen og plasseringen av setningen i utredningen (NOU 2007:6) på side 33-34. Utvalget har plassert setningen om samarbeidet med hjemmet sist for å understreke at *"samarbeidet gjelder hele virksomheten, det vil si alle momenter i formålets samfunnsperspektiv, individperspektiv og institusjonsperspektiv"*. Selv om vi er enige med utvalget i at samarbeidet skal gjelde "hele virksomheten", så mener vi at dette ikke kommer klart til uttrykk når man bare leser den knappe formuleringen i formålsparagrafen.

Vi mener videre at formuleringen i forslaget til ny formålsparagraf innebærer en vesentlig svekkelse av prinsippet om at det er foreldrene som har hovedansvaret for barna. Det står heller ingenting om hva skolen skal samarbeide med hjemmet om. Dette blir etter FUGs mening altfor utydelig. Om foreldrene skal inkluderes og samarbeidet bli vellykket, så må formålsparagrafen ha en sterkere formulering når det gjelder foreldrerollen. Vi ønsker at foreldremandatet blir tydelig og sentralt formulert i formålsparagrafen. **Både skole og hjem har ansvar for opplæring og oppdragelse og må støtte hverandre gjensidig.** Hensikten med samarbeidet må være tydelig. Foreldre er naturlige premissleverandører til og samarbeidsparter for skolen. Forholdet mellom hjem og skole må defineres og rollene avklares. Vi mener det er viktig at holdningen til foreldrene som en ressurs for barns opplæring gjennomsyrrer skolens formålsparagraf. Ved å la siste ledd bli første ledd, får en ivaretatt det som er anført ovenfor.

1.2 Mer om foreldreretten og foreldreansvaret

1.2.1 Det juridiske aspektet

I Bostadutvalgets forslag til formålsbestemmelse er formuleringen i nåværende lovs § 1-2, første ledd ikke tatt med. Om forholdet til hjemmet står følgende i Bostadutvalgets forslag:

"Skolen skal samarbeide med hjemmet."

Denne formuleringen fremstår som en ren saksbehandlingsregel, og skiller seg kvalitativt fra formuleringen i gjeldende lov.

Utvalgets forslag til formålsbestemmelse for barnehagen er i tråd med mandatet som er gitt. FUG har innhentet en juridisk vurdering og merket seg at det i denne pekes på at det i Bostadutvalgets uttalelse ikke kommer klart fram hvorfor utvalget har valgt en annen løsning for formålsbestemmelsen for skolen.

I pkt 2.8.4 i Bostadutvalgets utredning uttaler utvalget følgende(annet avsnitt): *"Utvalget mener at foreldreretten sikrer foreldrene ansvaret for den religiøse oppdragelsen, og ser ikke at det er nødvendig å understreke dette formålet."* FUGs mening er at Bostadutvalget her har et for snevert syn på foreldreretten, og FUG får støtte til dette i den juridiske vurderingen. Det fremgår at utvalget legger til grunn at foreldrene har hovedansvaret for oppdragelsen av sine barn. Videre at praksis bør differensieres i forhold til alderen til eleven. Dette er det således ikke uenighet om. Men gjennom den nærmere omtalen som gis av behov for et samarbeid, ser det ut som utvalget snevrer inn innholdet i dette samarbeidet. Utvalget fokuserer på behovet for å skape forståelse (hos foreldrene) for det arbeidet som gjøres. Den juridiske vurderingen peker på at foreldrenes oppdrageransvar innebærer behovet for innflytelse på hele

skolesamfunnet, herunder arbeidsformer, holdninger, miljø, organisering, lærestoff mv, og at dette kommer i bakgrunnen i Bostadutvalgets forslag.

Det fremgår at utvalget ser "foreldreretten" som uttrykk for foreldrenes ansvar for en religiøs og moralsk oppseding, og kun som det. FUG er uenig i den snevre drøfting av foreldreretten og oppdragelsesansvaret og viser til internasjonale konvensjoner og gjeldende formålsparagraf.

Opplæringen skal fortsatt ha sosiale mål, holdningsmål og faglige mål. Særlig når det gjelder oppnåelse av de to første målområdene er hjemmene, foreldrene og, med økende grad av selvbestemmelsesrett, elevene selv, nødvendige ikke bare som samarbeidspartnere, men også premissleverandører.

FUG har merket seg utvalgets generelle betraktninger omkring hensynet bak en formålbestemmelse når det gjelder informasjonsfunksjon, påminnelse til skolesamfunnet og det som er prinsipielt viktig. Det følger av disse hensynene at foreldrenes ansvar for barnas opplæring må gis en klar plass i formålsbestemmelsen.

Den foreslåtte endringen i formålsparagrafen vil representere en klar svekkelse av foreldreretten i forhold til tidligere. Det gjelder både innhold og den symbolfunksjon bestemmelsen har. **Gjeldene lov har en klar markering av foreldreretten i tråd med langvarig norsk pedagogisk tradisjon og tradisjon for åpenhet, likeverd og demokrati.** Det nåværende forslag vil være en svekkelse av en så vidt viktig bestemmelse med så lange tradisjoner. Den juridiske vurderingen peker på at endringen kan oppfattes som et signal til skolens aktører om at plikten til å ta hensyn til foreldrenes synspunkter og ønsker skal reduseres, og da kan lett situasjonen i skolen bli slik. Den juridiske vurderingen støtter altså FUG fullt ut i dette synet.

Skolen er en samfunnsinstitusjon med lange tradisjoner og en stor og tung organisasjon. Det foreligger en reel maktulikhet i møtet mellom institusjon og individ. Forskning og erfaring beskriver at mange foreldre føler seg usikre i møtet med skolen og lærerne. Foreldrene har også ofte en oppfatning av at uenighet med skolen vil kunne få negative følger for eleven og ønsker å unngå dette. Det er stor maktubalanse mellom skole og hjem, slik at faren for at det blir tatt mindre hensyn til foreldre er reell. En formålsparagraf burde gå motsatt vei og prøve å rette opp maktulikheten. En endring i paragrafen i tråd med forslaget vil innebære en økning av ulikheten i makt.

Plasseringen nederst i bestemmelsen bidrar også til en svekkelse. **FUG går sterkt imot at samarbeidet med hjemmet reduseres til å bli en ren saksbehandlingsregel.**

Internasjonale lovverk

Det kan ikke være tvil om at menneskerettene bygger på og anerkjenner familien som grunnleggende enhet i samfunnet og foreldrenes grunnleggende ansvar for omsorg og oppdragelse av sine barn. FUG vil understreke at foreldrenes ansvar og rolle ligger tungt forankret i de internasjonale konvensjonene, og må sies å legge klare føringer på statens oppfølging av disse.

FNs menneskerettighetserklæring, artikkel 26:

"Foreldre har fortrinnsrett til å bestemme hva slags undervisning deres barn skal få."

FNs menneskerettighetserklæring, artikkel 3:

"Ved alle handlinger som vedrører barn og som foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal det først og fremst tas hensyn til hva som gavner barnet best."

FNs konvensjon om barns rettigheter, artikkel 18.1:

"Partene skal bestrebe seg på å sikre anerkjennelse av prinsippet om at begge foreldre har ansvar for barnets oppdragelse og utvikling. Barnets beste skal være hovedsaken."

FUGs konklusjon er at Bostadutvalgets forslag til formålsparagraf medfører en klar svekkelse av foreldreretten i loven. Det vil kunne få stor betydning om en så viktig bestemmelse med så lange tradisjoner blir svekket.

1.2.2 Det forskningsbaserte aspektet

Forskning viser tydelig at dersom en skole er god til å samarbeide med foreldre, så trives elevene bedre og de lærer mer. Det er derfor viktig at formålsparagrafen er utformet slik at det blir tydelig for alle skolene at de skal være gode til å samarbeide med foreldrene. Vi tar med to sitater fra forskningen:

"Foreldrenes tro på egen rolle og egen påvirkningsmulighet har vist seg viktig nettopp i forhold til barnas utvikling, både sosialt og faglig. Barnets skoleprestasjoner og generelle fremgang er knyttet til hvorvidt foreldrene opptrer støttende og lojalt overfor skolen eller ikke." (Vibeke Glaser Holthe: *Foreldreinnflytelse i skolen* Universitetsforlaget 2000).

"Der alle foreldre betraktes som en ressurs og ikke ses på som et problem eller en risikofaktor for barn og unge, der er det dokumentert positiv utvikling hos barna." (Thomas Nordahl, *Hjem og skole. Hvordan skape et bedre samarbeid?* Universitetsforlaget 2007)

1.2.3 Det emosjonelle aspektet

Elevene er barna våre, og når vi sender dem til skolen, er det med et inderlig ønske om at det skal gå dem godt. Foreldre er de som kjenner elevene aller best. Dersom skolen tar inn over seg hvor mye lettere deres jobb kan bli dersom de inkluderer foreldre og forstår hvilken verdifull erfaring vi sitter med som kan være nyttig for dem, så vil elevene få styrket sine muligheter for mestring og læring.

*"Foreldrerelasjonen til skolen er viktig for barnas resultat og situasjonen på skolen. Bevisst arbeid med denne relasjonen kan bedre skolesituasjonen for flere elever." (Peder Haug: *Evalueringsreform 97*. Norsk Forskningsråd 2003).*

2. Begrunnelse for å ta inn "tilpasset opplæring" i lovteksten

Formuleringen i nåværende formålsparagraf om at opplæringen skal tilpasses evnene og forutsetningene hos den enkelte elev, er ikke videreført i det nye forslaget.

Bostad-utvalget begrunner dette på side 33 i utredningen. De mener tilpasset opplæring som prinsipp er like viktig som før, men tar hensyn til signaler om at dette skal omtales særskilt andre steder i opplæringsloven og ikke som en del av formålet.

Etter vår mening er tilpasset opplæring et så grunnleggende og bærende prinsipp for virksomheten i skolen, at det må være med i formålet for opplæringen. Dette støttes i svarene fra foreldrehøringen om ny formålsparagraf i grunnskolen. Det er en helt utvetydig tilbakemelding på at tilpasset opplæring er så viktig at det må være med i formålsparagrafen. Også i forbindelse med høringene KD arrangerte, ble dette framhevet.

KONKLUSJON:

Samarbeid hjem - skole

Lovforslaget lyder som siste ledd: "Skolen skal samarbeide med heimen."

Nytt forslag

FUG foreslår at dette avsnittet kommer inn som første ledd med endret tekst, som følger:

"Opplæringa skal skje i samarbeid og forståing med heimen.

Andre ledd vil da begynne slik:

"Opplæringa i skole og lærebedrift skal opne dører mot verda og"

Dette er drøftet og begrunnet i punkt 1.

Tilpasset opplæring

FUG foreslår at 3. ledd skal lyde (**tillegget** er uthevet):

"Skolen og lærebedrifta skal møte elevane med tillit og krav, og gi dei utfordringar som fremjar danning og lærelyst. **Opplæringa skal tilpassast evnene og føresetnadene hjå den enkelte eleven.** Alle former for diskriminering skal motarbeidast."

Dette er drøftet og begrunnet i punkt 2.

Med hilsen

Loveleen Rihel Brenna
Leder i FUG

Grete R. Reinemo
kontorsjef